

PTT raportteja
PTT reports
PTT rapporter

3 | 3

Mauri Yli-Liipola ja Sari Forsman-Hugg

CAP ja kilpailukyky: edistääkö vai jarruttaako politiikka maatalouden kilpailukykyä?

Helsinki 2026

PTT raportteja 313

PTT reports 313

CAP ja kilpailukyky: edistääkö vai jarruttaako politiikka maatalouden kilpailukykyä?

Mauri Yli-Liipola ja Sari Forsman-Hugg

Helsinki 2026

Pellervon taloustutkimus PTT

Eerikinkatu 28 A

00180 Helsinki

Sähköposti ptt@ptt.fi

ISBN 978-952-224-280-8 (pdf)

ISSN 2489-9615 (pdf)

Tiivistelmä

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (CAP) on muovannut EU:n maatalouden kilpailukykyä yli kuuden vuosikymmenen ajan. Tulevan CAP-kauden (2028–2034) valmistelu tapahtuu kuitenkin erilaisessa toimintaympäristössä, minkä vuoksi kilpailukykyä on tullut aiempaa strategisempi kysymys.

Keskustelualoite tarkastelee, miten CAP edistää tai jarruttaa maatalouden kilpailukykyä. Nykyinen järjestelmä tukee kilpailukykyä epäsuorasti vakauttamalla maatalouden tulopohjaa ja investointiympäristöä, mutta ei aktiivisesti edistä sitä. Monitavoitteisten instrumenttien tehottomuus ja markkinasignaalien heikkeneminen muodostavat jarruja kilpailukykyyn kehittämiselle.

Suomen maatalouden kilpailukyky rakentuu pohjoisten olosuhteiden vuoksi laadun ja erilaistumisen kautta. Tulevan kauden kansallinen liikkumavara tarjoaa mahdollisuuden kohdentaa rahoitusta kilpailukykyille priorisoimalla tavoitteita ja aktivoimalla alihyödynnettyjä välineitä. Maatalouden kilpailukykyä ei kuitenkaan voida ratkaista vain politiikalla, vaan se on sidoksissa koko elintarvikeketjun kilpailukykyyn.

Asiasanat:

Kilpailukyky, riskienhallinta, EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, CAP2028

Abstract

The Common Agricultural Policy (CAP) has shaped the competitiveness of EU agriculture for over six decades. The preparation of the next CAP period (2028–2034) is, however, taking place in a different operating environment, which has made competitiveness a more strategic issue than before.

This discussion paper examines how CAP promotes or hinders agricultural competitiveness. The current system supports competitiveness indirectly by stabilizing income and the investment environment but does not actively promote it. The inefficiency of multi-objective instruments and the weakening of market signals create structural barriers to the development of competitiveness.

Finland's competitiveness is built through quality and differentiation due to its northern conditions. The national flexibility available in the coming period offers an opportunity to direct funding towards competitiveness by prioritizing objectives and making better use of underutilized instruments. Agricultural competitiveness cannot, however, be addressed through policy alone, as it is fundamentally linked to the competitiveness of the entire food chain.

Keywords:

Competitiveness, Risk management, Common Agricultural Policy, CAP2028

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Nykyisen CAP:n vaikutus kilpailukykyyn?.....	7
3	Muuttaako EU:n maatalous- ja ruokavisio kilpailukyvyn roolia maatalouspolitiikassa?	10
4	Miten CAP2028 voisi edistää Suomen kilpailukykyä?.....	13
5	EU:n maatalouspolitiikka kaipaa rohkeaa uudistamista kilpailukyvyn vahvistamiseksi.....	16
6	Lähteet	19

1 Johdanto

EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (Common Agricultural Policy, CAP) on muovannut EU:n maatalouden kilpailukykyä jo yli kuuden vuosikymmenen ajan. Sen historia on historia uudistuksista, joissa politiikan logiikka on asteittain muuttunut: rajasuojasta ja tuotantosidonnaisista tuista kohti tuotannosta irrotettua tulo-tukea ja siitä edelleen kohti markkinalähtöisyyttä. MacSharry-uudistuksesta (1992) lähtien keskeinen ajatus on ollut, että viljelijä tekee tuotantopäätökset markkinasignaalien perusteella, kun taas tuki turvaa kohtuullisen tulotason. Kilpailukyvyn oletettiin vahvistuvan, kun tuotanto ei enää perustunut hallinnollisesti tuettuihin hintoihin vaan kysyntään, kustannuksiin ja suhteelliseen etuun.

Toimintaympäristö on kuitenkin muuttunut tavalla, joka asettaa tämän mallin uudelleen tarkastelun kohteeksi. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut EU:n turvallisuuspoliittisen ympäristön pysyvästi ja nostanut huoltovarmuuden ja ruokaturvan keskeisiksi huolenaiheiksi. Samanaikaisesti geopoliittiset jännitteet ovat korostaneet maatalouden riippuvuutta kansainvälisistä toimitusketjuista – lannoitteista, energiasta ja tuontivalkuaisesta. Ilmastonmuutos kiihtyy, kestävyysvaatimukset kasvavat, ja EU:n mahdollinen laajentuminen luo paineita tukipolitiikan muutoksille. Lisäksi EU:n budjettiin kohdistuu kasvavia kilpailevia tarpeita puolustuksen, energian ja ilmaston osalta. Samanaikaisesti CAP:n perinteiset suojaavat mekanismit – tariffit ja tuontikiintiöt – ovat asteittain heikentyneet, kun vapaakauppasopimusten laajeneminen ja kauppakumppaneiden vaatimukset markkinoillepääsystä lisäävät paineita EU:n sisämarkkinasuojan ja kansainvälisen kilpailukyvyn yhteensovittamiseen. Kokonaisuutena nämä muutospaineet kohdistuvat siihen, kuinka tehokkaasti CAP kykenee yhtä aikaa turvaamaan tuotannon edellytykset ja vahvistamaan maatalouden kilpailukykyä.

Samanaikaisesti EU:n maatalouspolitiikkaan kohdistuu rakenteellisia muutospaineita, jotka liittyvät politiikan tavoitteiden laajenemiseen ja sääntelyn monimutkaistumiseen (mm. Kujala ym. 2025a). Ruuan kysynnän muutokset, huoltovarmuuden korostuminen ja geopoliittiset jännitteet ovat lisänneet tarvetta vahvistaa maatalouden häiriönsietokykyä, samalla kun ympäristö- ja ilmastotavoitteet ovat laajentaneet politiikan tehtäväkenttää. Näiden rinnalla sääntelyn monimutkaisuus ja hallinnollinen taakka ovat nousseet keskeisiksi kysymyksiksi, mikä on lisännyt painetta politiikan yksinkertaistamiseen ja tavoitteiden priorisointiin.

Kokonaisuutena nämä muutospaineet kohdistuvat siihen, kuinka tehokkaasti CAP kykenee yhtä aikaa turvaamaan tuotannon edellytykset ja vahvistamaan maatalouden kilpailukykyä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Juuri tässä tilanteessa kilpailukyvyistä on tullut aiempaa strategisempi kysymys. Draghin (2024) kilpailukykyraportti toteaa, että EU on jäänyt jälkeen innovaatiokyvyssä, tuottavuudessa ja kasvussa verrattuna globaaleihin kilpailijoihin. Vaikka raportti ei kohdistu yksittäisiin sektoreihin, sen nostama makrotason kilpailukykykeskustelu vaikuttaa myös maatalouspolitiikan valmisteluun. Komission helmikuussa 2025 julkaisema maatalous- ja ruokavision asemoi kilpailukyvyn yhdeksi neljästä keskeisestä painopistealueesta. Lisäksi tulevan CAP-kauden (2028–2034) rakenneuudistus, jossa kahden pilarin järjestelmä todennäköisesti korvautuu yhdellä kansallisella kumppanuussuunnitelmalla, tekee kansallisista priorisoinneista aiempaa kriittisempiä.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan pitkä historia heijastaa sen pyrkimyksiä muokata muuttuviin olosuhteisiin. Poliitiikan sopeutuminen on kuitenkin usein ollut hidasta ja saanut kritiikkiä siitä, ettei se ole pysynyt nopeasti muuttuvan toimintaympäristön perässä. Esimerkiksi tukien kohdentaminen ympäristötoimenpiteisiin on herättänyt keskustelua siitä, heikentävätkö sopeutumiskustannukset kilpailukykyä.

Tämän keskustelualoitteen tavoitteena on tarkastella, miten CAP edistää tai jarruttaa maatalouden kilpailukykyä yhtäältä nykyisen CAP:n tavoitteiden ja keinojen näkökulmasta ja toisaalta peilaten Euroopan komission helmikuussa 2025 julkaisemaan maatalous- ja ruokavisioon. Luku 2 lähestyy kysymystä nykyisen CAP:n välineiden kautta. Luku 3 tarkastelee, miten nykyinen CAP ja maatalous- ja ruokavision ovat linjassa kilpailukyvyn suhteen. Luku 4 syventää tarkastelua Suomen näkökulmaan ja tulevan kauden valintoihin. Lopuksi kootaan johtopäätökset.

Keskustelualoite on laadittu osana Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) rahoittamaa tutkimushanketta ”Suomi EU:n maatalouspolitiikan tekijänä: politiikkavaihtoehdot ja niiden vaikutukset (CAP2028)”, jota Luonnonvarakeskus, Pellervon taloustutkimus PTT ja Reinu econ toteuttavat yhdessä vuosina 2024–2027. Tutkimushankkeen tavoitteena on kartoittaa poliittisen päätöksenteon tueksi muutospaineita ja suuntaviivoja tulevalle EU:n maatalouspolitiikan uudistukselle vuoden 2027 jälkeen.

2 Nykyisen CAP:n vaikutus kilpailukykyyn?

Kilpailukyky on moniulotteinen käsite, joka usein yhdistetään hintakilpailukykyyn eli kykyyn tuottaa kustannustehokkaasti suhteessa kilpailijoihin. Tämä ulottuvuus on edelleen keskeinen maatalouden kilpailukyvyn tarkastelussa, mutta sen rinnalle ovat nousseet yhä vahvemmin laatu, kestävyys, eläinten ja ympäristön hyvinvointi. Nykyisellä CAP-kaudella (2023–2027) kilpailukyky ja sen edistäminen kytetään ensisijaisesti markkinalähtöisyyden edistämiseen sekä tutkimuksen, teknologian ja digitalisaation vahvistamiseen (MMM 2022).

Maatalouspolitiikka ei pyri maksimoimaan kilpailukykyä puhtaasti talousteoreettisessa mielessä, koska CAP:n tavoitteet ovat keskenään osin ristiriitaisia. Kohdullinen tulotaso ja tuotannon jatkuvuus voivat edellyttää toimenpiteitä, jotka hidastavat resurssien tehokasta allokaatiota tai markkinaintegraatiota. Kilpailukyky on CAP:ssa pikemminkin välineellinen tavoite. Sen tehtävänä on vahvistaa maatalouden kykyä selviytyä markkinoilla tavalla, joka vähentää riippuvuutta julkisesta tuesta samalla edistäen muita tavoitteita. Toisin sanoen politiikka, joka vakauttaa tulopohjan ja investointiympäristön mutta ei luo kasvua vakauden kautta, ei edistä kilpailukykyä.

Nykyisellä rahoituskaudella CAP:n rooli on luonteeltaan säilyttävä ja vakauttava. Pinta-alaperusteiset tuet pienentävät realisoituvien riskien vaikutuksia ja ylläpitävät tuotantokapasiteettia laskevissa markkinatilanteissa ja kriiseissä hinnan tai tuotannon tukemisen sijaan (Niskanen ym. 2025). Tällä on kilpailukyvyn kannalta merkitystä erityisesti silloin, kun säilytettävä kapasiteetti on olennaista kriittisen raaka-ainetarjonnan kannalta. Vakauttava rooli kuitenkin suojaa olemassa olevaa rakennetta sen sijaan, että se varsinaisesti vahvistaisi maatalouden kykyä sopeutua, kehittyä ja uudistua. Kilpailukyvyn välineellisen tavoitteen näkökulmasta vakautus on perusteltua silloin, kun se antaa tiloille riittävän toimintavarmuuden tehdä pitkäjänteisiä investointeja ja kehittämiskärsäjä.

Jos tukien säilyttävä luonne sen sijaan vähentää tilojen painetta sopeutua, kehittyä ja uudistua, se muuttuu kilpailukyvyn esteeksi. Kun tällaiset tuet muodostavat merkittävän osan tilan kokonaistuloista, markkinoiden ohjausvaikutus heikenee. Tila, jonka taloudellinen toiminta ei riipu markkinoilta saatavista tuloista, reagoi markkinasignaaleihin keskimäärin heikommin verrattuna markkinaehtoisempaan tilaan. Tällöin taloudellinen paine optimoida tuotantoa, sopeuttaa tuotantorakennetta tai siirtyä kannattavampiin tuotantosuuntiin vähenee, koska budjettirajoite löystyy. Tutkimuskirjallisuudessa vaikutukset maatalojen kilpailu-

kykyyn osoittautuvat kaksijakoisiksi: yhtäältä suorien tukien on havaittu parantavan työn tuottavuutta ja vakauttavan investointiympäristöä, toisaalta niiden on todettu heikentävän kokonaistehokkuutta, mikä voi pitkällä aikavälillä hidastaa kilpailukyvyn kehittymistä (Zickiene ym. 2022; Terluin ja Verhoog 2018; Severini ym. 2016).

Vaikka kannattamattoman tuotannon ja tuotantorakenteiden tukeminen on taloudellisesti tehotonta, se ei sellaisenaan tee siitä ei-hyväksyttävää julkisen rahan käytön näkökulmasta. Maatalouspolitiikalla on myös muita tavoitteita liittyen esimerkiksi ympäristöpalveluihin ja maaseudun elinympäristöön. Oleellista on kyetä erottamaan tilanteet, joissa interventio perustuu siihen, etteivät markkinat yksin tuota yhteiskunnallisesti toivottua tulosta. Poliitiikan hyväksyttävyyden kannalta on keskeistä myös tunnistaa, missä määrin markkinoiden kohtaamat ongelmat olisivat ratkaistavissa eri aikaväleillä politiikkainterventioita vähentämällä.

Tuotannosta irrotettujen suorien tukien rakenteellisena haasteena on myös tukien pääomittuminen maan arvoon (Varacca ym. 2022; Zickiene ym. 2022). Markkinat ennakoivat tulevan tulovirran, mikä heijastuu maan vuokra- ja ostohintoihin. Käytännössä tukien arvo voi osin siirtyä maanomistajille sen sijaan, että se kohdistuisi varsinaisesti viljelijöille. Tuotannosta irrotettujen tukien pääomittumisaste vaihtelee EU:ssa noin 9–55 prosentin välillä, ja ei-viljelijämaanomistajien on arvioitu hyötyvän tästä noin kymmenen prosentin verran koko CAP-budjetista (Baldoni & Ciaian 2023). Suomessa vastaava osuus on noin viisi prosenttia ja suorien tukien pääomittumisaste noin 7–9 prosenttia (Baldoni & Ciaian 2023).

Pääomittuminen nostaa uusien ja tehokkaampien toimijoiden alalle tulon kynnystä sekä toiminnan laajentamisen kustannuksia. Pitkällä aikavälillä tällainen dynamiikka hidastaa juuri sitä kilpailullista uudistumista ja rakennemuutosta, jota kilpailukyvyn kehittäminen edellyttää. Ennakoitava tukijärjestelmä voi siten synnyttää kilpailukyvyn kannalta epäsuotuisia jakautumisvaikutuksia.

Laadullisen kilpailukyvyn näkökulmasta CAP tarjoaa myös välineitä. Maaseudun kehittämisrahoitus tukee investointeja täsmäviljelyyn, digitalisaatioon ja tuotantovälineiden modernisointiin, ja sillä on aito potentiaali nostaa kokonaistuottavuutta. Tämä potentiaali realisoituu kuitenkin vain, jos rahoitus kohdentuu tiloille, joilla on edellytykset hyödyntää investointeja tuottavuuden parantamiseksi. Jos investointirahoitus sen sijaan ohjautuu tiloille, joiden rakenteelliset haasteet eivät ratkea investoimalla, se ei edistä kilpailukykyä. Tila ei esimerkiksi hyödy politiikan mahdollistamista pitkäjänteisistä investoinneista, jos toiminnalle ei ole jatkajaa tai investoinnin tuoma tehokkuushyöty ei realisoitu kannattavuuden kasvuna.

Investointirahoitus ja tuottavuuden kasvu rakentavat kilpailukykyä ensisijaisesti sisämarkkinoilla. Kansainvälisillä markkinoilla hinnasta riippumaton kilpailukyky edellyttää kuitenkin myös sitä, että EU-tuottajilla on välineitä erottautua pelkän kustannustehokkuuden sijaan. Tässä suhteessa myös CAP:n rooli on muuttunut merkittävästi. Aikaisemmin korkeat tuontitullit sulkivat ulkomaiset tuotteet sisämarkkinoilta, ja ylitarjontaa vietiin maailmanmarkkinoille vientituilla usein alle tuotantokustannusten. WTO-sitoumusten myötä vientituet on suurelta osin poistettu Uruguayn kierroksen ja Nairobien ministerikokouksen päätösten seurauksena, minkä myötä CAP:n kauppapoliittinen rooli on muuttunut protektionistisesta kohti markkinaehtoisempaa (FAPRI 1998, ERS 2004, ERS 2025). Tariffisuoja ja tuontikiintiöt ovat kuitenkin edelleen osa järjestelmää, ja ne turvaavat EU:n tuottajille suhteellisen vakaan kotimarkkinapohjan.

EU on onnistunut rakentamaan merkittävän elintarvikekaupan ylijäämän. Toisin kuin aiemmin tämä menestys ei enää nojaa tariffisuojaan tai vientitukiin vaan jalostussektorin osaamiseen ja suojattuihin alkuperänimityksiin. Samat syyt, jotka ovat vahvistaneet EU:n vientiasemaa, tekevät kilpailukyvyistä kuitenkin myös haavoittuvan. EU:n ympäristövaatimusten ja eläinten hyvinvointivaatimusten tiukentuminen nostaa tuotantokustannuksia lyhyellä aikavälillä tasolle, jota monissa kilpailijamaissa ei edellytetä. Nämä standardit voivat periaatteessa toimia kilpailuetuna, mutta vain jos niille saadaan muodostettua vastaavat markkinatuotot joko suoraan korkeamman hinnan tai markkinoillepääsyn kautta. Jos EU:n kauppasopimukset eivät edellytä vastaavia standardeja tuontituotteilta tai jos sopimukset eivät kompensoi tuotantostandardien eroja vaihtoehtoisilla keinoilla riittävästi, tiukentuvat vaatimukset kääntyvät kilpailuhaitaksi.

Kokonaisuutena CAP:n suhde kilpailukykyyn on kaksijakoinen. CAP:n kilpailukykyvaikutus riippuu viime kädessä siitä, edistävätkö sen välineet markkinaehtoista selviytymistä vai toimivatko ne vain korvikkeena sille. Kilpailukyvyyn näkökulmasta politiikka onnistuu silloin, kun tulotuki vakauttaa investointiympäristöä, kehittämisrahoitus kohdistuu kasvukykyisille tiloille ja laatu järjestelmät rakentavat kilpailuetua, jolle syntyy markkinoilla vastaavat tuotot. Vastaavasti politiikka epäonnistuu silloin, kun samat välineet muuttuvat pysyviksi rakenteiksi, jotka korvaavat markkinoiden ohjausvaikutuksen sen sijaan, että vahvistaisivat sitä. On kuitenkin huomattava, että kilpailukykyä jarruttaessaankin samat välineet saattavat samanaikaisesti edistää muita maatalouspolitiikalle asetettuja tavoitteita. Lyhyellä aikavälillä säilyttävä ja vakauttava rooli on perusteltu, mutta jos tämä rooli pitkittyy, se alkaa jarruttaa juuri sitä kilpailullista uudistumista, jonka varaan kestävä kilpailukyky rakentuu pitkällä aikavälillä.

3 Muuttaako EU:n maatalous- ja ruokavision kilpailukyvyyn roolia maatalouspolitiikassa?

EU:n komissio julkaisi 2025 keväällä vuoteen 2040 ulottuvan maatalous- ja ruokavision (European Commission 2025a), joka luo suuntaviivoja tulevalle maatalouspolitiikalle. Vision tavoitteena on rakentaa houkutteleva, kilpailukykyinen, kestävä, tulevaisuuteen suuntautunut ja oikeudenmukainen maatalous- ja ruokajärjestelmä. Visiossa tunnistetaan neljä keskeistä painopistealuetta politiikan kehittämiseksi.

Kilpailukyky on EU:n maatalous- ja ruokavision ytimessä. Tavoitteena on vahvistaa EU:n maatalous- ja elintarvikeketjun kykyä menestyä kiristyvässä globaalissa kilpailussa ja selviytyä lisääntyvistä markkina-, ilmasto- ja geopoliittisista häiriöistä.

Visiossa kilpailukyky kytkeytyy erityisesti seuraaviin tekijöihin:

- Maatalouden houkuttelevuus ja uusiutuminen – tavoitteena on vahvistaa alan vetovoimaa siten, että se tukee sukupolvenvaihdoksia, uusien toimijoiden markkinoillepääsyä ja pitkäjänteisiä investointeja.
- Viljelijöiden asema ruokaketjussa ja oikeudenmukainen tulonmuodostus – kilpailukyky liitetään tuottajien neuvotteluvoimaan, arvonalisän jakautumiseen ketjussa sekä mahdollisuuksiin saavuttaa taloudellisesti kestävä tulotaso.
- Kilpailukyvyyn ja resilienssin vahvistaminen globaalissa toimintaympäristössä – tähän sisältyvät riskienhallinta, sopeutumiskyky markkina- ja geopoliittisiin häiriöihin sekä vientimarkkinoiden kehittäminen ja kauppasuhteiden monipuolistaminen.
- Tasapuolisten kilpailuolosuhteiden turvaaminen – tavoitteena on ehkäistä sääntelyyn perustuvia kilpailuvääristymiä siten, että EU:n tiukemmat ympäristö- ja eläinten hyvinvointistandardit eivät johda suhteelliseen kilpailuhaittaan, vaan vastaavia vaatimuksia edistetään myös tuontituotteiden osalta.

Visiossa kilpailukykyä ei tarkastella vain nykyisen kustannusaseman näkökulmasta, vaan kykyä uudistua, sopeutua ja investoida muuttuvassa toimintaympäristössä. Vaikka visio pyrkii siirtämään painopistettä kohti dynaamisempaa kilpailukykyä, kilpailukyvyyn käsitteen tarkka analyttinen rajausta jää kuitenkin osin avoimeksi, eikä ole selvää, perustuuko kilpailukyky missä määrin kustannuksiin,

laatuun, rakenteisiin tai arvoketjun toimintaan tai millä tasolla (maatila, toimiala, koko ruokajärjestelmä) sitä ensisijaisesti tarkastellaan.

Visio kytkeytyy myös EU:n kilpailukykykompassiin (Competitiveness Compass) (European Commission 2025b), joka on EU:n kattava lippulaivahanke EU:n kilpailukykyyn parantamiseksi ja strateginen kehys, joka konkretisoi Draghin (2024) raportin suosituksia. Kilpailukykykompassin tavoitteena on vahvistaa EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyä erityisesti kolmen kokonaisuuden kautta: innovaatio- ja investointikapasiteetin vahvistaminen, sisämarkkinoiden toimivuuden parantaminen ja sääntelyn yksinkertaistaminen sekä strategisten riippuvuuksien vähentäminen ja taloudellisen turvallisuuden vahvistaminen (European Commission 2025b). Näistä erityisesti sääntelyn yksinkertaistaminen (ks. myös Kujala & Niskanen 2025) ja strategisten riippuvuuksien vähentäminen kytkeytyvät suoraan myös maatalouden kilpailukykyyn ja huoltovarmuuteen. Kilpailukykykompassi asettaa maatalouden osaksi laajempaa EU:n talous- ja kasvustrategiaa ja määrittää siten kehystä, jossa alan kilpailu- ja investointiedellytyksiä tarkastellaan.

Nykyisen CAP:n painopiste on edelleen vahvasti tulopohjan turvaamisessa. Tämä lähestymistapa painottaa kilpailukykyyn säilyttämistä olemassa olevan tuotantorakenteen puitteissa, kun taas maatalous- ja ruokavisio korostaa aiempaa enemmän kilpailukykyyn aktiivista kehittämistä investointien, innovaatioiden ja markkina-aseman vahvistamisen kautta. Samalla korostuu kilpailukykyyn globaali ulottuvuus – vientimenestys ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet suhteessa tuontiin. Visio painottaa myös EU:n aseman vahvistamista korkeamman arvonlisän tuotteissa, mikä siirtää kilpailukykyyn painopistettä laatua, erilaistumista ja brändiarvoa.

Samalla eroja on siinä, miten kilpailukykyä painotetaan suhteessa muihin tavoitteisiin. Nykyisessä CAP:ssa korostuvat ympäristö- ja ilmastotavoitteet esimerkiksi ehdollisuuden ja ekojärjestelmän kautta heijastaen EU:n vihreän kehityksen ohjelman (European Commission 2020) tavoitteita. Maatalous- ja ruokavisiassa ympäristötavoitteet säilyvät tärkeinä, mutta rinnalle nousevat aiempaa selvemmin tuotannon kannattavuus, investointien edellytykset ja maataloussektorin taloudellinen kestävyys. Heijastaako tämä jopa laajempaa politiikkasiirtymää, jossa kilpailukyky, sopeutumiskyky ja huoltovarmuus kytkeytyvät aiempaa tiiviimmin yhteen? Lisäksi visio tarkastelee ainakin retoriikan tasolla kilpailukykyä laajemmin koko ruokajärjestelmän näkökulmasta, ei pelkästään maatalouspolitiikan kysymyksenä.

Maatalous- ja ruokavisiassa kilpailukyky nähdään siis laajempana kokonaisuutena, joka kattaa taloudellisen elinkelpoisuuden, tulonmuodostuksen vakauden,

innovaatiokyvyn, vientimahdollisuudet, reilut kilpailuolosuhteet sekä kyvyn hallita riskejä ja sopeutua epävarmuuteen. Laaja näkökulma tekee kilpailukyvyn arvioinnista haastavampaa; mitä useampia tavoitteita kilpailukyvyn alle sisällytetään, sitä vaikeampi on arvioida, milloin kilpailukyky paranee ja kenen näkökulmasta. Tämä edellyttää perinteisiä mittareita laajempaa indikaattorikehikkoa.

Tärkeää on myös huomata, että kilpailukyky ei synny pelkästään alkutuotannossa, vaan se rakentuu koko ruoantuotannon arvoketjussa. Vaikka visio koostaa dialogia ruokaketjun eri portaiden välillä, sen politiikkavälineet kohdistuvat edelleen – ja osin ymmärrettävästikin - vahvasti maatalouteen. Kilpailukykyä ei kuitenkaan voida tarkastella vain alkutuotannon näkökulmasta, sillä merkittävä osa arvonmuodostuksesta tapahtuu elintarviketeollisuudessa ja muissa ketjun myöhemmissä vaiheissa. EU:n elintarviketeollisuus jalostaa noin 70 prosenttia maataloustuotannosta (Tidjani ym. 2025), ja kansainvälinen kilpailu sekä arvonmuodostus realisoituvat pääosin jalostetuissa tuotteissa. Jos elintarviketeollisuuden kilpailukyky on heikko, myös alkutuotannon mahdollisuudet hyötyä markkinoista jäävät rajallisiksi, vaikka tuotanto olisi tehokasta.

Keskeinen kysymys on, miten CAP ja tuleva politiikkakehitys voivat tukea koko ruokajärjestelmän kilpailukykyä siten, että sekä alkutuotannon kannattavuus että jalostuksen ja viennin edellytykset vahvistuvat. Samalla ratkaisevaa on, missä määrin tämä ruokajärjestelmälähtöinen tarkastelutapa konkretisoituu myös politiikkavälineissä ja resurssien kohdentamisessa.

Yhteinen maatalouspolitiikka muodostaa keskeisen kehikon, jonka kautta EU-tason linjaukset välittyvät Suomen maatalouden kilpailukykyyn. Kansallisella tasolla kilpailukyvyn vahvistuminen konkretisoituu siinä, millaiset edellytykset maataloudella ja koko elintarvikeketjulla on toimia, uudistua ja kilpailla suhteessa muihin maihin. Suomen maataloussektorin näkökulmasta keskeistä on, miten nämä yhteiset tavoitteet ja välineet huomioivat toimintaympäristön erityispiirteet ja missä määrin ne tukevat tuottavuuden kasvua, investointeja ja arvonmuodostusta koko ruoantuotannon arvoketjussa.

4 Miten CAP2028 voisi edistää Suomen kilpailukykyä?

Suomen maatalouden kilpailukykyyn liittyvät haasteet ovat osin erilaisia kuin EU:ssa keskimäärin. Pohjoinen sijainti, lyhyt kasvukausi ja pitkät etäisyydet aiheuttavat kustannuksia ja tulonmenetyksiä, joiden vuoksi hintakilpailukykyyn rakentaminen on vaikeampaa verrattuna useimpiin muihin jäsenmaihiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kilpailuetuja ei olisi, mutta ne vain rakentuvat eri perusteille. Maataloudessakin on tekijöitä, jotka voivat toimia laadullisen erilaistumisen lähtökohtana. Suomessa eläinten antibioottien käyttö on maltillista ja vähentynyt edelleen viime vuosina, ja mikrobilääkkeiden käyttötarve on kansainvälisesti poikkeuksellisen matala – mukaan lukien salmonellavapaa tuotanto (Ruokavirasto 2023). Sioilla ei typistetä saparoita, viljoja ei tuleennuteta glyfosaatilla, ja suomalainen kaura on EU:n standardienkin puitteissa poikkeuksellisen puhdasta ja painavaa suhteessa kilpailijamaihin.

Edellä mainitut tekijät eivät välttämättä täysimääräisesti näy markkinatuotoissa, mutta ne saattavat mahdollistaa markkinoille pääsyn tilanteessa, jossa hintakilpailussa ei voida menestyä. Laadullisten vahvuuksien realisoituminen edellyttää kuitenkin, että elintarviketeollisuus pystyy jalostamaan ja markkinoimaan nämä ominaisuudet kilpailueduksi vientimarkkinoilla. Jos elintarviketeollisuuden kilpailukyky on heikko, myös alkutuotannon laadulliset vahvuudet jäävät hyödyntämättä.

CAP:n kilpailukykyyn edistämisen tai jarruttamisen kysymys kiteytyy Suomessa siihen, miten tukijärjestelmä pystyy huomioimaan Suomen erityisolosuhteita kilpailukykyyn näkökulmasta. Nykyinen politiikan säilyttävä rooli on perusteltu huoltovarmuuden turvaamisen ja tuotannon jatkuvuuden näkökulmasta. Samalla se kuitenkin tarkoittaa, että tukivälineet ovat luonteeltaan säilyttäviä eivätkä aktiivisesti kilpailukykyä kehittäviä. Huoltovarmuus ei kuitenkaan ole yhden politiikkainstrumentin varassa vaan muodostuu koko talous- ja ruokajärjestelmän toimivuudesta, johon vaikuttavat markkinat, panos- ja energiariippuvuudet sekä toimitusketjut. Tästä näkökulmasta maatalouspolitiikan tehtävä on turvata tuotantokapasiteetin säilyminen osana laajempaa kokonaisuutta, ei yksin ratkaista huoltovarmuuden kysymystä.

Tulevan CAP-kauden kansallisessa valmistelussa keskeinen kysymys on, miten Suomi rakentaa sellaista maatalouspolitiikkaa, joka tunnistaa rakenteelliset rajoitteet mutta pystyy samalla lisäämään alihyödynnettyjen kilpailukykyä edistä-

vien työkalujen käyttöä. Tämä edellyttää tukijärjestelmältä selkeämpää priorisointia erityisesti sen suhteen, milloin tuki alkaa hidastaa sellaista rakennemuutosta, joka olisi sektorin kilpailukyvyn kehittymisen kannalta välttämätöntä.

Tukijärjestelmä voi juuri tällä tavoin ylläpitää markkinatilannetta, joka ei ole sektorin pitkän aikavälin kehityksen kannalta kestävä. Kun tuki kompensoi heikon kannattavuuden vaikutuksia riittävän pitkään, markkinasignaalien ohjausvaikutus heikkenee, eikä tuotantorakenne sopeudu tavalla, jota tilanteessa edellytetäisiin. Suomen viljamarkkinat havainnollistavat tätä. Usean heikon kannattavuuden vuoden jälkeenkin viljelyalat eivät ole voimakkaasti reagoineet tuottajaintojen ja panoshintojen kehitykseen.

Myös riskienhallinnan roolia on tarkasteltava kilpailukyvyn näkökulmasta. Tuotantoresursseihin kohdistunut riskienhallinta on Suomessa ulkoistettu politiikan varaan. Erillistä riskienhallintavälinettä ei ole Suomessa otettu käyttöön, vaan pääosin suorat tuet toimivat läpileikkaavana riskienhallintavälineenä vakauttamalla realisoituvista riskeistä aiheutuvaa tulojen vaihtelua (Kujala ym. 2025b). Tämä on kilpailukyvyn näkökulmasta varsin passiivinen tapa hallita riskiä ja vahvistaa tilojen sopeutumiskykyä markkinaolosuhteisiin.

Tulevan rahoituskauden valmistelussa olisi syytä harkita riskienhallinnan kehittämistä aktiivisempaan suuntaan, jos rahoitusta halutaan kohdentaa enemmän kilpailukyvyn vahvistamiseen. Esimerkiksi monilla pinta-alaperusteisilla tuilla on riskienhallintaroolin lisäksi myös muita tavoitteita. Hyvän politiikkavalmistelun lähtökohdana jokaista politiikkatavoitetta kohtaan tulisi olla vähintään yksi riippumaton instrumentti (Tinbergen 1952). Mikäli sama instrumentti palvelee samanaikaisesti useampaa tavoitetta kuten tulotuen, riskienhallinnan, ympäristötavoitteiden ja kilpailukyvyn edistämistä, on todennäköistä, että mikään näistä tavoitteista ei toteudu tehokkaasti. Tällöin instrumentin ohjausvaikutus jää helposti epäselväksi.

Aktiivisen riskienhallinnan erottaminen vakauttavista toimenpiteistä perustuen toimenpiteiden oikeutukseen mahdollistaisi rahoituksen kohdentamisen kilpailukykyyn ilman budjetin kasvattamista. Suhdanneluonteisen tai vastasyklisten riskienhallinnan erottaminen esimerkiksi perustulotuesta selkeyttäisi samalla kunkin instrumentin ensisijaista tavoitetta. Esimerkiksi markkinariskin realisoitumista kompensoiva toimenpide kohdentuisi niille tiloille, jotka altistuvat markkinahäiriöille toimiessaan markkinoilla, sillä tuen taso ja sen kohdentuminen määräytyvät varsinaisen myyntitulojen menetyksen tai kustannusten perusteella. Vastaavilla toimenpiteillä voitaisiin myös kohdentaa rahoitusta suoraviivaisesti aktiivituloille. Tämä olisi sekä resurssien tehokkaamman käytön että kilpailukyvyn välineellisen tavoitteen mukaista.

Tulevan kauden valmistelussa joidenkin tukitoimenpiteiden tavoitteita ja tarkoitusta tulisi myös tarkastella uudelleen – erityisesti kilpailukyvn näkökulmasta. Tästä hyvänä esimerkkinä on luonnonhaittakorvaus, jonka tarkoituksena on kompensoida rakenteellisesti epäedullisia tuotanto-olosuhteita. Luonnonhaittakorvaus on periaatteeltaan Suomessa perusteltu väline. On kuitenkin huomattava, että kompensatio kohdentuu luonnonhaittaan eikä varsinaisesti olosuhteiden aiheuttamiin kustannuksiin ja tulonmenetyksiin.

Vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeisissä hallitusohjelma- ja budjettineuvotteluissa maataloustuetkin ovat todennäköisesti esillä osana julkisen talouden sopeuttamistarvetta. Mahdollisessa sopeuttamistilanteessa monitavoitteinen instrumentti ei muutu tehokkaammaksi minkään tavoitteen näkökulmasta, jos rahoituksen suhteelliset osuudet pysyvät samoina. Tämä tarkoittaa käytännössä, että sopeutuksia harkittaessa on arvioitava, minkä tukien oikeutus on heikoin suhteessa niiden ensisijaiseen tavoitteeseen. Tukijärjestelmää uudistettaessa on selvää, että kaikkien etujen samanaikainen turvaaminen ei ole mahdollista. Juuri siksi uudistusten tulisi perustua tavoitekohtaiseen priorisointiin eikä tasaleikkauksiin.

Kilpailukyvn edistäminen edellyttää peltotukien kohdentamisen ohella myös viljelijöiden kykyä toimia markkinoilla yhdessä. EU:n sallimat tuottajaorganisaatiot ovat yksi CAP:n välineistä, joiden avulla viljelijät voivat vahvistaa neuvotteluasemaansa suhteessa elintarviketeollisuuteen ja vähittäiskauppaan lisäämällä ja kehittämällä kaupallista yhteistyötä. Kyse on markkinavoiman vahvistamisesta tilanteessa, jossa tuotanto on hajautunutta ja ostajapuoli keskittynyttä. Suomessa tuottajaorganisaatioita on hyödynnetty verrattain heikosti, eli tuottajaorganisaatioiden kautta rakennettava kollektiivinen markkinavoima on Suomessa monessa tuotantosuunnassa pitkälti hyödyntämättä. Osin tässä ovat taustalla Suomen elintarvikeketjun rakenteet ja osuustoiminnalliset periaatteet.

Tulevan kauden lisääntynyt kansallinen liikkumavara tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden kohdentaa rahoitusta kilpailukykyä edistäviin toimiin. Suomen tulisivat tarttua lisääntyneen kansallisen liikkumavaran tuomiin mahdollisuuksiin valita politiikan välineitä, joilla on kilpailukykyä edistävä vaikutus – erityisesti jos välineet ovat nykyisellään alihyödynnettyjä. Lisäksi tuleva rahoituskehys voi vahvistaa CAP:n roolia kilpailukyvn edistäjänä tarjoamalla synergioita muiden EU-rahastojen kuten kilpailukykyrahaston kanssa.

5 EU:n maatalouspolitiikka kaipaa rohkeaa uudistamista kilpailukyyn vahvistamiseksi

Tämä keskustelualoite tarkastelee CAP:n suhdetta kilpailukyyn kahdesta näkökulmasta: nykyisen CAP:n välineiden vaikutusten kautta ja peilaten Euroopan komission helmikuussa 2025 julkaisemaan maatalous- ja ruokavisioon. Tarkastelu osoittaa, että nykyinen järjestelmä tukee kilpailukykyä ennen kaikkea epäsuorasti vakauttamalla maatalouden tulopohjaa ja investointiympäristöä mutta ei aktiivisesti edistä sitä. Tulevan CAP-kauden valmistelu tapahtuu monin tavoin erilaisessa toimintaympäristössä kuin nykyisen kauden valmistelu, ja se pakottaa tekemään aiempaa selkeämpiä valintoja siitä, mitä tavoitteita politiikalla ensisijaisesti edistetään. Seuraavat viisi nostoa kiteyttävät keskeiset johtopäätökset.

CAP on rakenteeltaan säilyttävä – tietoinen valinta, joka kaipaa rohkeaa uudistamista

CAP:n keskeinen vaikutusmekanismi on tulotason vakauttaminen. Pinta-alaperusteiset tuet pienentävät realisoituvien riskien vaikutuksia ja ylläpitävät tuotantokapasiteettia, mikä on perusteltua sektorilla, jolle ovat ominaisia biologiset viiveet, pitkäjänteiset tuotantopäätökset ja altistuminen markkina- ja säävaihteiluille. Vakauttava mekanismi tukee kilpailukykyä kuitenkin vain silloin, kun se luo pohjaa uudistumiselle ja investoinneille. Jos säilyttävä rooli pitkittyy, se vähentää painetta sopeutua, heikentää markkinasignaalien ohjausvaikutusta ja kääntyy kilpailukykyä jarruttavaksi. Kilpailukyky rakentuu nykyisessä toimintaympäristössä yhä selvemmin tuottavuudesta, sopeutumiskyvystä, innovaatioista ja markkinaehtoisuudesta. Tästä syystä olisi syytä tarkastella, tulisiko CAP:n perusrakenteen uudistua yhtä perustavanlaatuisesti kuin noin 20 vuotta sitten siirryttäessä pois tuotantosidonnaisista tuista.

Monitavoitteinen instrumentti on tehoton

Kun sama instrumentti palvelee samanaikaisesti tulotuen, riskienhallinnan, ympäristötavoitteiden ja kilpailukyyn edistämistä, on todennäköistä, että mikään näistä tavoitteista ei toteudu tehokkaasti heikentämättä toista. Tällöin instrumen-

tin ohjausvaikutus jää helposti epäselväksi ja tavoitteiden saavuttaminen tehotomaksi. Hyvän politiikkavalmistelun lähtökohtana jokaista politiikkatavoitetta kohtaan tulisi olla vähintään yksi riippumaton instrumentti.

Vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeisissä hallitusohjelma- ja budjettineuvotte- luissa maataloustuetkin ovat todennäköisesti esillä osana julkisen talouden sopeuttamistarvetta. Monitavoitteinen instrumentti ei muutu sopeuttamistilan- teessa tehokkaammaksi minkään tavoitteen näkökulmasta, jos rahoituksen suh- teelliset osuudet pysyvät samoina. Uudistusten tulisi siksi perustua läpinäky- vään tavoitekohtaiseen priorisointiin ja toimenpiteiden oikeutuksiin, ei tasaleik- kauksiin.

Tulevan CAP:n kilpailukyvyyn valinta: säilyttää vai kehittää?

Suomessa tuotantoresursseihin kohdistuva riskienhallinta on ulkoistettu pinta- alaperusteisten tukien varaan, mikä kilpailukyvyyn näkökulmasta muodostaa var- sin passiivisen tavan hallita riskiä eikä juuri tue tilojen aktiivista sopeutumisky- kyä. Kilpailukyvyyn näkökulmasta aktiivisen riskienhallinnan erottaminen vakaut- tavista toimenpiteistä mahdollistaisi rahoituksen paremman kohdentumisen. Sa- malla kunkin instrumentin ensisijainen tavoite selkeytyisi, ja esimerkiksi markki- nariskin realisoitumista kompensoiva toimenpide kohdentuisi luonnostaan niille tiloille, jotka altistuvat markkinahäiriöille. Uudelleentarkastelutarpeita ilmenee myös muissa välineissä kuten luonnonhaittakorvauksessa. On kuitenkin huo- mattava, että tämänkaltainen muutos johtaa tulojen uudelleenjakautumiseen sektorin sisällä, ja vaikutuksen suuruus riippuu politiikan muutoksen mittakaa- vasta.

Kilpailukykyä edistävä maatalouspolitiikka ei synny yksittäisestä instrumentista, vaan politiikkakokonaisuudesta, joka tukee investointeja, markkinoiden toimi- vuutta sekä sääntely-ympäristöä, joka ei heikennä suhteellista kilpailuasemaa kansainvälisessä kilpailussa. Lyhyen aikavälin kustannuksia voidaan perustella vain silloin, jos ne vahvistavat pitkän aikavälin tuottavuutta ja uudistumiskykyä. Jos politiikka vain säilyttää nykytilaa, lyhyen aikavälin kustannukset eivät muutu pitkän aikavälin kilpailuhyödyiksi, vaan ne kasvattavat sektorin sopeutumiskus- tannuksia.

Suomen kilpailukyky rakentuu laadusta ja erilaistumisesta – kansallinen liikkumavara on käytettävä tämän mukaisesti

Pohjoiset olosuhteet, lyhyt kasvukausi ja logistiset etäisyydet rajoittavat mahdollisuuksia kilpailla tuotantomäärillä tai kustannuksilla verrattuna moniin EU-maihin. Suomella on kuitenkin mitattavia laadullisia vahvuuksia: kansainvälisesti poikkeuksellisen alhainen mikrobilääkkeiden käyttötarve, salmonellavapaa tuotanto, tuleentumattomat viljat, separontypistyksetön sianlihantuotanto ja laatuominaisuuksiltaan kilpailukykyinen kaura. Näiden vahvuuksien muuttaminen markkina-arvoksi on toistaiseksi ollut rajallista. Tämä edellyttää elintarviketeollisuudelta kykyä jalostaa ja markkinoida ne kilpailueduksi vientimarkkinoilla.

Tulevan kauden lisääntynyt kansallinen liikkumavara tarjoaa strategisen mahdollisuuden. Suomen tulisi käyttää se kohdentamalla rahoitusta nimenomaan niihin kilpailukykyä edistäviin välineisiin, jotka ovat nykyisellään vielä selvästi alihyödynnettyjä. Esimerkkinä tästä ovat tuottajaorganisaatiot tuottajien aseman vahvistamiseksi markkinoilla.

Maatalouden kilpailukyky sidoksissa koko ruokaketjun kilpailukykyyn – mutta muuttuuko politiikka?

EU:n maatalous ja ruokavisiio korostaa entistä vahvempaa dialogia ruokaketjun eri portaiden välillä. Suuri osa maataloustuotannon arvosta syntyy jalostuksessa ja kansainvälisessä kaupassa, ja jos elintarviketeollisuus ei ole kilpailukykyinen, myös alkutuotannon mahdollisuudet hyötyä markkinoista jäävät rajallisiksi. Samalla elintarviketeollisuuden kilpailukykyä tukee kehitys- ja investointikykyinen sekä kysynnän muutoksiin sopeutuva alkutuotanto. Maatalouspolitiikan kilpailukykyvaikutuksia ei voida siten tarkastella irrallaan elintarviketeollisuudesta ja kansainvälisestä kaupasta.

Tämä korostaa tarvetta tarkastella kilpailukykyä myös koko ruoantuotannon arvoketjun näkökulmasta, jossa arvon jakautuminen ja markkinavoima ovat keskeisiä tekijöitä. Kilpailukykyä edistävä maatalouspolitiikka syntyy kokonaisuudesta, joka tukee investointeja ja markkinoiden toimivuutta, sekä sellaisesta sääntelystä, joka ei heikennä kansainvälistä kilpailuasemaa.

Keskeinen kysymys on, miten CAP ja tuleva politiikkakehitys voivat tukea koko ruokajärjestelmän kilpailukykyä siten, että sekä alkutuotannon kannattavuus että jalostuksen ja viennin toimintaedellytykset vahvistuvat. Olennaista on myös se, miten tämä tulee näkymään konkreettisissa politiikkavalinnoissa, instrumenteissa ja resurssien kohdentamisessa. Muutoin kilpailukyky voi jäädä ensisijaisesti strategisen tason tavoitteeksi.

6 Lähteet

Baldoni, E. & Ciaian, P. 2023. The capitalization of CAP subsidies into land prices in the EU. *Land Use Policy*, 134. Saatavilla: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106900>

Draghi, M. 2024. The future of European competitiveness. Part A. A competitiveness strategy for Europe. Saatavilla: 97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en

FAPRI. 1998. Analysis of the Proposed 'Agenda 2000' European Union CAP Reforms." Working paper 98-WP 191. <https://www.card.iastate.edu/publications/98-wp-191>

Economic Research Service. 2025. European Union – Common Agricultural Policy. Saatavilla: <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-us-trade/countries-regions/european-union/common-agricultural-policy>

Economic Research Service. 2004. European Union Adopts Significant Farm Reform. *Amber Waves*. Saatavilla: <https://www.ers.usda.gov/amber-waves/2004/september/european-union-adopts-significant-farm-reform>

European Commission. 2020. The European Green Deal. Saatavilla: <https://ec.europa.eu/stories/european-green-deal/>

European Commission. 2025a. A Vision for Agriculture and Food. Shaping together an attractive farming and agri-food sector for future generations. Brussels 19.2.2025. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0075>

European Commission. 2025b. A Competitiveness Compass for EU. Saatavilla: [Factsheet - Competitiveness Compass.pdf](#)

Kujala, P., Arovuori, K., Forsman-Hugg, S., Kinnunen, P., Niemi, J., Niskanen, O., Valtiola, J. & Yli-Liipola, M. Keskustelualoitteita EU:n maatalouspolitiikan muutospaineista. 2025a. PTT raportteja 207. Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2025/02/CAP28-synteesi.pdf>

Kujala, P., Arovuori, K., Yli-Liipola, M. & Forsman-Hugg, S. 2025b. Arviointi Suomen CAP-suunnitelman käytössä olevien maatalouden riskienhallintavälineiden toimivuudesta. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka Suomessa – Arviointeja ja selvityksiä 2025:2. Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-705-1>

Kujala, P. & Niskanen, O. 2025. EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamisen sietämättömän vaikeus. Julkaisussa: Kujala, P., Arovuori, K., Forsman-Hugg, S., Kinnunen, P., Niemi, J., Niskanen, O., Valtiala, J. & Yli-Liipola, M. Keskustelualoitteita EU:n maatalouspolitiikan muutospainesta. 2025. PTT raportteja 207. Pellervon taloustutkimus PTT. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/wp-content/uploads/2025/02/CAP28-synteesi.pdf>

Maa- ja metsätalousministeriö. 2022. Suomen CAP-strategiasuunnitelma 2023–2027. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. Saatavilla: https://mmm.fi/documents/1410837/10668578/Suomen+CAP-suunnitelma_tuloste+17.1.2022_nettiin.pdf/5c74ae39-8feb-5c45-3afe-822aabee1651?t=1642665061697

Niskanen, O., Forsman-Hugg, S., Kinnunen, P., Kujala, P., Latukka, A., Lehtonen, H., Niemi, J. & Valtiala, J. 2025. Arviointi Suomen CAP-suunnitelman vaikutuksista maatalouden kannattavuuteen ja kilpailukykyyn. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka Suomessa – Arviointeja ja selvityksiä 2025:7. Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/fae90f43-24cd-470b-9638-e101e92dc854/content>

Ruokavirasto. 2023. Finnish Veterinary Antimicrobial Resistance Monitoring and Consumption of Antimicrobial Agents. Summary. Saatavilla: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/teemat/zoonosikeskus/mikrobilaakeresistenssi/fin-res_vet_2023_summary.pdf

Severini, S., Tantari, A. & Di Tommaso, G. 2016. Do CAP direct payments stabilise farm income? Empirical evidence from a constant sample of Italian farms. *Agri Econ*, 4(6). Saatavilla: <https://doi.org/10.1186/s40100-016-0050-0>

Terluin, I. & Verhoog, D. 2018. Distribution of CAP pillari 1 payments to farmers in EU. Wageningen, Wageningen Economic Research, Report 2018-039b. Saatavilla: <https://edepot.wur.nl/444994>

Tidjani, F., Selten, M. & van Galen, M. 2025. The EU food and drink industry: a competitiveness analysis. Wageningen, Wageningen Social & Economic Research, Report 2025-035. Saatavilla: <https://doi.org/10.18174/689558>

Tinbergen, J. 1952. *On the Theory of Economic Policy*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/1765/15884>

Varacca, A., Guastella, G., Pareglio, S. & Sckokai, P. 2022. A meta-analysis of the capitalisation of CAP direct payments into land prices. *European Review of Agricultural Economics*, 49(2), 359-382. Saatavilla: <https://doi.org/10.1093/erae/jbab014>

Zickiene, A., Melnikiene, R., Morkūnas, M. & Volkov, A. CAP Direct Pyments and Economic Resilience of Agriculture: Impact Assessment. *Sustainability*, 14(17). Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/su141710546>